

מי אחראי על איכות המים בישראל ומקומם של תאגידי המים ברגולציית איכות מי השתייה

16.11.2016

"הדבר החם הבא": מדוע?

- החשש מאירועי זיהום מים והחשיבות באספקת מים באיכות ראוי מחייבים טיפול רגולטורי מקיף:
 - כי המודעות לחשיבות איכות המים עולה.
 - כי תמורת מחיר גבוה רוצים מוצר איכותי.
 - כי התחרות בין מי ברז למינראליים והקמפיינים יוצרים דיון ציבורי.
 - כי הוספת מים מותפלים בכמות רבה יוצרת חששות ועניין.
 - כי קיימת ביקורתיות רבה כנגד ספקי המים.
 - כי סוגיות איכות סביבה ובריאות הציבור מקבלות משקל גובר והולך.

זיהום מי השתייה בפלינט מישיגן בעופרת

- בחודש אפריל 2014 התחברה העיר פלינט למערכת מים עצמאית שמקורה בנהר פלינט כדי לחסוך בכסף.
- מיידית החלו תושבים להתלונן על הטעם, הריח והצבע של המים.
- הרשויות המקומיות טענו כי המים בטוחים לשתייה, הוסיפו להם כלור וקראו לתושבים להרתיח מים – טעויות שהובילו להגברת רמות העופרת.
- בעקבות התלונות נערכו בדיקות שהוכיחו כי בשל טיפול לקוי במי הנהר, עופרת מוזרמת לתוכו מצינורות ישנים ברמות מסוכנות.
- רק בחודש ינואר 2016 הכריז הנשיא אובמה על מצב חירום בעיר והחלה לספק מים מבקבוקים לתושבים.

[סרטון](#)

זיהום עקב הסתרת גופה במאגר מים במקסיקו

- בחודש דצמבר 2014 תושבים בבניין יוקרתי בן לפחות 50 דירות במקסיקו סיטי התלוננו על טעם מוזר של מי השתייה, בו חשו תקופה ארוכה.
- עובדי הרשות המקומית שניסו למצוא את מקור הבעיה גילו במאגר המים בניין גופה של שחקנית במצב ריקבון מתקדם.
- הגופה נמצאה כ-10 חודשים לאחר היעלמותה של השחקנית.

זיהום מי התהום ברמת השרון על ידי תע"ש

- 3 קידוחי שאיבה ברמת השרון הושבתו עקב זיהום שמקורו בתע"ש.
 - השימוש בקידוחים הנותרים - הודות למתקני טיהור מים, אשר סילקו מזהמים מוכרים.
 - 1999: תביעה ייצוגית סביבתית שהוגשה ע"י תושבים ברמת השרון מביאה לביצוע סקר מעמיק בדבר המזהמים והיקף זיהום המים.
 - 2004: הקידוחים מזהמים בחומר נוסף שמקורו במפעל תע"ש: פרכלוראט (דלק טילים).
 - פרכלוראט לא נכלל בתקנות בריאות העם (איכותם התברואית של מי-שתיה) ולא נבדקה רמתו במי שתייה.
← נציג משרד הבריאות: יש למצוא פתרון חליפי לאספקת המים.
- במשך מספר שנים תושבי רמת השרון צרכו מי שתייה אשר החילו חומרים מסוכנים תוך שהרשויות טוענות כי מדובר במים בטוחים.**

זיהום מי שתייה בצפת בשמן

- ביום 13.12.2010 נגרם זיהום מים חמור בצפת, כתוצאה מהזרמת אלפי ליטרים של סולר ממיכלית למערכת המים של השכונות הצפוניות במקום למערכת קליטת הסולר.
- בשל זיהום המים הופסקה אספקת המים לכ-4,000 תושבים. רק 6 ימים לאחר מכן הותר השימוש במים לכל צורך.
- בדצמבר 2011 הוגשה תובענה ייצוגית בנדון, כנגד החברה שהובילה את סולר, בעלי המתחם בו מצויה מערכת הקליטה וכנגד פלג הגליל.
- בית המשפט פסק לכל בית אב פיצוי בסכום כולל של כ-500,000 ₪ וכן גמול לתובע ולבאי כוחו בסך 150,000 ₪.

משרד הבריאות

- סעיף 52ב לפקודת בריאות העם, 1940 קובע כי שר הבריאות רשאי להתקין תקנות הקובעות את איכותם התברואית של מי שתייה, הקובעות תנאים תברואיים למקור מים המיועד לשמש מקור מי שתייה ועוד.
- הממונה על יישום חוק הגנה על בריאות הציבור (מזון), התשע"ו-2015 הוא שר הבריאות.
- "מזון" מוגדר בסעיף 2 לחוק באופן שכולל גם מי שתייה.
- סעיף 3 מתיר לשר הבריאות להתקין תקנות בדבר נקיטת אמצעים למניעת סכנה לבריאות הציבור ממזון, כולל תקנים בנוגע למזון.
- משרד הבריאות הוא היחיד שקובע תקנים לאיכות מי שתייה.

משרד הבריאות - המשך

- בהתאם, באתר האינטרנט של המשרד מצוין כי:

"משרד הבריאות אחראי על הבטחת איכות מי השתייה, כך שהציבור יקבל מים בטוחים לשתייה באמצעות פיקוח הנדסי תברואי על מקורות המים, מתקני הטיפול במים ומערכות האספקה של ספקי המים השונים".

- המחלקה לבריאות הסביבה בשירותי בריאות הציבור מפקחת ומבקרת על איכות מי השתייה:

– מתן אישור לתכניות למערכות טיפול ולאספקת מי שתייה

– מעקב אחר ביצוע בדיקות איכות המים על-ידי ספקים

– קבלת התרעות ממערכות בקרה קיימות במתקני טיפול

– ביצוע פיקוח הנדסי תברואי תקופתי

משרד הבריאות מחליט – האם ניתן לשתות את המים

רשות המים

- סעיף 124יא לחוק המים קובע כי רשות המים "מופקדת על ניהול משק המים והביוב", סעיף 124יז קובע כי בין תפקידי מועצת רשות המים "הסדרת משק המים, פיתוחו ופיקוח עליו".
- "למנהל הרשות הממשלתית למים וביוב אחריות כוללת על מצב מקורות המים, זמינותם לכלל הצרכים ואיכותם. אגף איכות המים משמש כגוף המופקד על בקרת איכות מקורות המים ומניעת זיהומם" (אתר הרשות):
- איתור מוקדי זיהום במקורות המים באמצעות מערך ניטור ייעודי ובקרת איכות המים
- קיום מערך בקרה של גורמי הזיהום הפוטנציאליים
- קביעת דרכי פעולה לתיקון מצב איכות מים במקורות שזוהמו
- קידום הטיפול במי האספקה ובקולחים
- העמדת תשתית אנליטית ראויה ומספקת לצרכי משק המים

רשות המים - המשך

- סעיף 124(א) לחוק המים: חלק מתפקידי מועצת רשות המים והביוב הם הסדרת משק המים, פיתוחו ופיקוח עליו וכן קביעת כללים בדבר איכות מים – אך לא בעניינים שלגביהם מוקנות סמכויות לאחר לפי פקודת בריאות העם.
- רשות המים לא יכולה לקבוע תקנים בעניין איכות המים.
- אך לרשות המים אחריות על מקורות המים ועל המים המסופקים לתעשייה, לחקלאות וכן לצריכה פרטית.
- מדובר באחריות מקבילה ואף מרחיבה לאחריות משרד הבריאות.

המשרד להגנת הסביבה

- סעיף 20 ג לחוק המים קובע כי השר להגנת הסביבה רשאי להתקין תקנות "למניעת זיהום מים ולהגנה על מקורות מים מפני זיהום".
- סעיף 20ג קובע כי השר להגנת הסביבה רשאי, לאחר התייעצות עם מועצת רשות המים, לקבוע בתקנות הוראות בדבר איכותם של מים למטרות שונות, "למעט איכותם התברואית של מי שתיה".

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

- סעיף 25א לחוק המים קובע כי שר החקלאות "יקבע בתקנות אמות מידה להקצאת מים... לצריכה למטרת חקלאות".
- מדיניות שימור-הקרקע ודרכי יישומה (1988) קובעת כי: "האגף לשימור קרקע וניקוז במשרד החקלאות מופקד על פיתוחה ויישומה של תכנית כלל ארצית לשימור משאבי הקרקע, המים העיליים והצומח הטבעי, להגנה מפני שטפונות ולניקוז סדיר".
- האגף מסייע לחקלאים ולמוסדות בפעולות שתכליתן:
 - שימוש יעיל בקרקע, טיובה וניקוזה, תוך מניעת היסחפותה ושמירת איכותה ופוריותה
 - מחקר ופיתוח ידע, שיטות וכלים ליישום שימור הקרקע
 - הפצת הידע, תכנון והדרכה לאימוץ שימור הקרקע בקרב החקלאים ומעוניינים אחרים

ספקי מים

- פקודת בריאות העם ותקנות בריאות העם (איכותם התברואית של מי שתייה ומיתקני מי שתייה) מגדירות "ספק" או "ספק מים" ככל מי שמספק מי שתייה לספק אחר או לצרכן מים. כלומר, גם מקורות, תאגידי מים וביוב, רשויות בהן אין תאגידי ואגודות מים הם "ספקים".

- התקנות קובעות את חובות ספק המים:

- אחריות לאיכות מי השתייה שהוא מספק והבטחה כי הם יעמדו באיכות התברואית הנדרשת לפי התקנות

- התקנה, הפעלה ותחזוקה תקינה של מערכת אספקת המים או מיתקן ההפקה

- קיום הוראות התקנות

ספקי מים - המשך

- התקנות קובעות כי כאשר מתגלה חריגה באיכות מי שתייה על הספק להודיע על כך לרשות הבריאות ולצרכנים בלא דיחוי וכן לנקוט פעולות מתקנות מיידיות ולדווח עליהן לרשות הבריאות.
- התקנות עוד קובעות איסור לספק מים ממקור מים ללא אישור מרשות הבריאות ובהתאם לתנאי האישור.
- התקנות מטילות על ספקים חובה לבצע בדיקות במקור מי השתייה ובמערכת אספקת המים.
- כללי המים (קביעת תנאים ברישיון) קובעים כי בעל רישיון הפקה יודיע בלא דיחוי לרשות המים על כל זיהום מים או על כל פעולה העלולה לגרום לזיהום מים במתקני התשתית, העלולים לפגוע באיכות המים או באפשרות לספקם.

מקורות

- בהתאם לסעיף 46 לחוק המים, הממשלה הסמיכה את מקורות כרשות המים הארצית (הודעת שר החקלאות – 1961).
- סעיף 48 לחוק קובע כי תפקידי רשות המים הארצית הם: "להקים את המפעל הארצי, לנהלו, לספק מים ממנו ולהחזיקו במצב תקין, לשפרו, להרחיבו ולעשות כל פעולה אחרת הדרושה להספקת מים ממנו".
- כללי המים (קביעת תנאים ברישיון) (מקורות), תשע"ה-2014 לא קובעים כללים נוספים בדבר איכות מים בכל הנוגע להפקת מים על ידי מקורות, מלבד חובת מקורות לדווח לצרכן המבקש זאת על תוצאות של בדיקות איכות מים שערכה למים שהיא מספקת לו.
- כספק, החקיקה לא קובעת חובות מיוחדים ביחס למקורות, אולם "הגודל עושה את ההבדל" ואף הפסיקה קבעה כי למקורות אחריות מוגברת בסיטואציות מסוימות.

תאגידי מים וביוב

- בין מטרות חוק תאגידי מים וביוב השמירה על "בריאות הציבור".
- החוק קובע כי חברה "תדאג לתפעול ולאחזקה תקינים של מערכות המים והביוב, תוך שמירה על איכות המים...".
- עוד נקבע כי חברה רשאית "להקים מיתקנים ולבצע פעולות לניטור ולשיפור איכות המים".
- כללי תאגידי מים וביוב (אמות מידה והוראות בעניין הרמה, הטיב והאיכות של השירותים שעל חברה לתת לצרכניה), התשע"א-2011 לא מתייחסים כלל לסוגיות של בריאות הציבור או איכות מי שתייה. אולם, אחריותם כספק היא לעמוד בתקנות בריאות העם (איכותם התברואית של מי שתייה ומיתקני מי שתייה).

תאגידי מים וביוב - המשך

- בפסק הדין תמ (חי') 8061-05-11 נוסבאום-מלכא נ' פלגי מוצקין בע"מ, קבע בית המשפט כי:
- "אין ספק ש[...]על תאגיד המים לתכנן, להקים, ולפתח את מערכת המים והביוב בתחום שבאחריותו, להפעיל מערכת זו, לנהלה ולתחזקה במצב תקין [...] על התאגיד לדאוג לתפעול ואחזקה תקינים של מערכות המים והביוב, תוך שמירה על איכות המים [...] ואולם, עצם התרחשות זיהום מים אין בו כשלעצמו כדי להצביע בהכרח על כך שהמשיבה לא דאגה לתחזוקה תקינה של מערכות המים והביוב, או שהיא לא שמרה כנדרש על איכות המים".
- על מנת שתאגיד מים ימצא אשם בהפרת חובתו לשמור על איכות המים יש צורך בפעולה אקטיבית שלו שגרמה לזיהום עצמו.

תודה רבה

www.meitar.com

מיתר ליקוורניק גבע לשם טל ושות' עורכי דין

דרך אבא הלל סילבר 16, רמת גן, מיקוד 5250608

טלפון. 03 6103100 פקס. 03 6103111